

Роберт Луис
Стивенсон

Острво с благом

Превела
Дијана Радиновић

■ Laguna ■

Наслов оригинала

Robert Louis Stevenson
TREASURE ISLAND (1883)

Translation copyright © 2020 за српско издање, ЛАГУНА

С. Л. О., америчком ценџлмену ѓрема чијем је класичном укусу ова ѓриѓвесѓ осмишљена. У знак захвалности за безбројне ѓрекарне часове и уз најлепше жеље сад му је ѓосвећује њеѓов одани ѓријашељ, ѓисац.

Несигурном купцу

Ако морнарске песме и приче,
буре и згоде по цичи и јари,
ако острва, шкуне¹ и насукани
и гусари страшни и скривено благо
и остале старе приче пустиловне,
испричане старински ко̂ некад,
годе младежи данашњој мудрој
кол'ко су некад годиле мени:

Нек буде тако! А ако ли не,
ако су стари љубимци у заборав пали
и марљива младеж не жуди више
за Кингстоном, Балантајном храбрим
ил' Купером мора и шума:
Нек буде тако! И нека ја
и сви пирати моји почивамо
уз њих и дела њиних!

¹ Шкуна – једрењак са два јарбола од којих прамчани има крижно једро.

САДРЖАЈ

I. СТАРИ ГУСАР

1. Стари морски вук у *Адмиралу Бенбоуу* 17
2. Црни Пас се појављује и нестаје 24
3. Црна тачка 31
4. Морнарска шкриња 38
5. Слепчев крај 45
6. Капетанови папири 52

II. БРОДСКИ КУВАР

7. Одлазим у Бристол 61
8. У *Дурдину* 68
9. Барут и оружје 74
10. Путовање 81
11. Шта сам чуо у бурету с јабукама 87
12. Ратно веће 94

III. МОЈА ПУСТОЛОВИНА НА КОПНУ

13. Како је отпочела моја пустиловина на копну . . . 103
 14. Први ударац 109
 15. Острвски човек 115

IV. ПАЛАНКА

16. Приповедање преузима доктор:
 Напуштање брода 125
 17. Наставак докторове приче:
 Последња пловидба чамца 131
 18. Наставак докторове приче:
 Крај првог дана борбе 136
 19. Приповедање наставља Џим Хокинс:
 Упориште у паланци 142
 20. Силверово посланство 149
 21. Напад 156

V. МОЈА ПУСТОЛОВИНА НА МОРУ

22. Како је отпочела моја пустиловина на мору . . . 165
 23. Осека 171
 24. Пловидба чуном 176
 25. Скидам гусарску заставу 182
 26. Израел Хендс 188
 27. „Осмаци“ 197

VI. КАПЕТАН СИЛВЕР

28. У непријатељском табору 207
 29. Поново црна тачка 216

30. На часну реч	223
31. Потрага за благом – Флинтгов путоказ	231
32. Потрага за благом – Глас из шуме	238
33. Пад вође	245
34. И последње	252
О аутору	259

ПРВИ ДЕО
СТАРИ ГУСАР

Прво поглавље

СТАРИ МОРСКИ ВУК У АДМИРАЛУ БЕНБОУУ

На молбу властелина Трелонија, доктора Ливзија и остале госпoде рeших да потанко, од почетка до краја, запишем приповест о Острву с благом и да не изоставим ништа сем положаја острва, и то само зато што тамо има још блага које нисмо однели. Стога се лаћам пера лета господњег 17... и враћам се у доба кад је мој отац држао гостионицу с коначиштем *Адмирал Бенбоу* и кад се препланули стари морепловац са бразготинoм на лицу настанио под нашим кровом.

Сећам се као да је јуче било кад је тешка корака дошао до врата гостионице, а за њим и његова морнарска шкриња на ручним колицима. Био је то висок, крупан и јак човек тамносмеђе коже, с масним перчином² што му је преко рамена падао на прљав плави капут. Руке су му биле грубе и пуне ожиљака, нокти црни и изломљени, а преко образа му се пружао прљавобоео ожиљак од ударца сабље. Сећам се како је осмотрио околину звиждућући за себе, а потом запевао стару морнарску песму коју је

² Перчин – плетеница косе.

после тако често певао пискавим, старачки дрхтавим гласом, промуклим за бродским витлом:

*На ковчеју мртваца њейнаесѝ морнара –
јо-хо-хо и боца рума!*

Онда је залупао на врата палицом налик клину коју је носио са собом, а кад се мој отац појавио, грубо му је затражио чашу рума. Отац му је донео пиће, а он га је густирао као познавалац, пијуцкао га натенане загледајући литице и нашу фирму.

– Згодна увала – рече он напослетку – а и крчма је на фином месту. Имаш ли гостију, друже?

Отац му рече да их нема, да их је на његову жалост мало.

– Е па, онда ово је право место за мене – каза он. – Еј, друже – довикнуо је човеку који је гурао колица – до-терај их 'вамо и помози ми да унесем шкрињу. Остаћу овде неко време. Ја сам прост човек – настави он – рум, сланина и јаја, само то ми треба, и оне хриди тамо, да мо-трим на бродове. А како да ме зовеш? Зови ме капетан. О, видим шта 'оћеш... ево... – рече и баци три-четири златника на праг. – Можеш да ми јавиш кад то потро-шим – каза строго као заповедник.

И заиста, иако му је одећа била дроњава, а говор прост, нимало није личио на обичног морнара што се вере уз катарке, већ пре на официра или капетана свиклог да му се покорвају. Човек који је гурао колица испричао нам је да га је претходног јутра поштанска кочија оставила код гостионице *Ројал Џорџ* и да се распитивао за коначишта дуж обале. Чуо је, претпостављам, речи хвале за нашу гостионицу и да је на осамљеном месту,

па је одабрао да се код нас смести. И то је све што смо сазнали о нашем госту.

Био је иначе ћутљив човек. Дању се по цео дан мотао с месинганим телескопом по ували или по литицама, а увече је седео у углу трпезарије, близу ватре, и пио јак грог³. Углавном није одговарао кад му се неко обрати, само би га прострелио погледом и фркнуо кроз нос попут рога за маглу. И ми и људи који су навраћали у гостионицу убрзо смо научили да га не дирамо. Свакога дана кад би се вратио из шетње, распитивао се је ли путем наишао какав поморац. Испрва смо мислили да то пита јер му недостаје његово друштво, но напослетку смо увидели да је заправо рад да га избегне. Кад би неки морнар свратио код нас (а наишли би с времена на време приобалним путем за Бристол), он би га најпре осмотрио вирећи иза застора на вратима, па тек онда ушао у трпезарију; и кад год би се такав задесио код нас, ућутао би се као бубица. За мене бар у томе није било никакве тајне пошто сам делом био упућен у његове страхове. Једног дана повео ме је у страну и обећао ми средрњак од четири пенија сваког првог у месецу ако „отворим четворе очи и будно мотрим на морнара без ноге“ и сместа му јавим ако се такав појави. Често је бивало да му првог дана у месецу дођем и затражим плату, а да он на то само фркне кроз нос и мрко ме погледа, но не би прошло ни недељу дана, а он би се предомислио и донео ми мој новчић и поновио ми налог да пазим на „морнара без ноге“.

Не морам ни да вам причам колико ме је тај човек прогонио у сну. По олујним ноћима, кад би нам ветар

³ Грог – пиће од рума или коњака са шећером и врућом водом.

шибао кућу са свих страна, а море тукло о обалу и литице, видео бих га у хиљаду облика и са хиљаду ђаволских лица. Некад би му нога била одсечена у колену, некад у куку, а некад би био некакав чудовишни створ који иначе има само једну ногу, и то насред тела. Најгора ноћна мора ми је била како скаче и гони ме преко живица и јарака. Она су ме четири пенија месечно скупо коштала, плаћао сам их тим језивим сновима.

Ипак, иако сам се ужасавао и саме помисли на морнара без ноге, самог капетана плашио сам се далеко мање од свих осталих који су га знали. Било је вечери кад би доброно попио, па би му грог ударио у главу. Тад би понекад сео и певао своје разуздане старе морнарске песме не обазирући се ни на кога, а понекад би затражио пиће за све и приморао уздрхтале госте да слушају његове приче или певају с њим. Често се цела кућа орила од громког „јо-хо-хо и боца рума“, кад би све комшије насмрт преплашене запевале углас с њим да сачувају живу главу, утркујући се ко ће јаче да му се не замере. Јер у таквим је тренуцима био највећи тиранин на свету: ударао би шаком о сто да све ућутка, плануо би од беса на неко питање, а каткад што му ниједно није постављено јер би то протумачио као да људи не прате његову причу. И никоме не би дозволио да оде из гостионице док му се не приспава од пића, па се отетура у кревет.

Људи су се пак највише ужасавали његових прича. Језиве су то приче биле – о вешању, о ходу по дасци, о бурама на мору, о пустим острвима, зверствима и дивљим местима на Шпанском копну⁴. Ако је судити по његовим речима, цео је живот провео међу најгорим

⁴ Северна обала Јужне Америке и Кариби, то јест шпанске колоније. (Прим. прев.)

зликѿвцима на мору које је бог видео, а језик којим је приповедао те своје приче згражавао је наше просте сељане готово колико и злодела која је описивао. Мој је отац стално говорио да ће му гостионица пропасти јер људи неће хтети више да долазе да их неко тиранише, понижава и шаље испрепадане у кревет, но ја пак верујем да нам је његово присуство ишло наруку. Људи би се најпре преплашили, но после би им се, кад се осврну на то, допало. То им је уносило узбуђење у миран сеоски живот. А постојала је чак и група младића који су му се тобож дивили, називали га старим морским вуком и прекаљеним морепловцем и слично и говорили му да је због људи попут њега Енглеска тако страшна сила на мору.

С друге стране пак, заиста јесте претио да нас упропасти јер је упорно остајао из недеље у недељу, па из месеца у месец, те је сав новац који нам је дао одавно био потрошен, а отац никако није могао да скупи храбрости да му захтева још. Ако би му то и поменуо, капетан би тако фркнуо кроз нос, малтене загрмео, и тако мрко погледао у мог сиротог оца да би овај побегао из собе. Виђао сам га како би после тога кршио руке и уверен сам да су му секирација и то што је живео у страху убрзали прерану и бедну смрт.

За све време колико је живео код нас, капетан уопште није мењао одећу осим што је од једног торбара купио чарапе. Кад му је један крај тророгог шешира пао, оставио га је да виси иако му је силно сметао кад дува ветар. Сећам се његовог капута, који је сам крпио горе у својој соби и који је на крају био сав у закрпама. Писма није слао нити их је примао и никад ни са ким није разговарао осим с комшијама, а и то само кад би

се напио рума. Ону његову велику морнарску шкрињу никад нисмо видели отворену.

Само му се једном неко супротставио, и то је било пред сам крај, кад је мој сироти отац већ тешко онемоћао од болести која га је однела. Доктор Ливзи је дошао предвече једног дана да обиђе болесника, презалогарио нешто што му је донела мајка, па отишао у трпезарију да испуши лулу док му не доведу коња из села пошто ми нисмо имали шталу. Пошао сам и ја с њим и сећам се да ми је упало у очи колико уредан и културан доктор с бистрим црним очима и напудерисаном периком белом као снег одудара од разузданих сељака, а посебно од оног нашег прљавог задриглог страшила од гусара што је крвавих очију и већ припит од рума седео налакћен на сто. Он – то јест капетан – изненада запева своју стару песму:

*На ковчеју мртваца њејнаесџ морнара –
јо-хо-хо и доца рума!
Друје саџре њиће и ђаво, хуља сџара –
јо-хо-хо и доца рума!“*

Ја сам испочетка тај ковчег мртваца замишљао као ону његову велику шкрињу горе на спрату и та ми се слика јављала у сновима заједно са оним морнарком без ноге. Но ми смо дотле већ престали да обраћамо пажњу на ту његову песму. Те је вечери била нова само доктору Ливзију, на кога није оставила пријатан утисак. Приметио сам да је начас срдито подигао поглед, па наставио да прича са старим Тејлором, баштованом, о неком новом леку за реуму. Капетан се дотле развеселио од сопствене музике, а онда је напослетку треснуо руком о сто, што је, како смо сви знали, значило „тишина“. Сви су сместа

утихнули, осим доктора Ливзија, који је наставио да прича јасним и благим гласом све пућкајући лулу. Капетан се мрко загледао у њега, поново треснуо шаком о сто, још се више смркао и напослетку гадно опсовао и продрао се:

– Тишина доле у потпалубљу!

– Је л' се ви то мени обраћате, господине? – упита га доктор, а кад му је силеџија уз још једну псовку одговорио да је тако, он му на то рече: – Господине, могу само да вам кажем да ће се свет, наставите ли толико да пијете, ускоро ослободити једног поганог ниткова!

Старац се силно разбеснео. Скочио је на ноге, извадио и отворио морнарски склопиви нож, па држећи га на длану запретио доктору да ће га прикуцати за зид.

Доктор није ни трепнуо. Обратио му се као и малочас преко рамена, истим тоном, прилично високим, да га цела гостионица чује, но сасвим смирено и одлучно: – Ако овог часа не склоните тај нож у џеп, кунем вам се, части ми, да ћете бити обешени након следећег заседања суда.

На то су укрстили погледе, но капетан је убрзо поклекао, склонио нож и вратио се за сто режећи као пребијен пас.

– А сад, господине – настави доктор – пошто знам да је такав човек у мом округу, рачунајте на то да ћу вас даноноћно држати на оку. Јер ја нисам само доктор, ја сам и судија, и ако чујем и најмању притужбу на вас, чак и за овакву непристојност попут вечерашње, предузећу одлучне мере да вас ухвате и отерају одавде. Толико.

Убрзо потом коњ доктора Ливзија стиже пред гостионицу и он одјаха. Капетан је, међутим, остао миран те вечери, као и многих вечери потом.

Друго поглавље

ЦРНИ ПАС СЕ ПОЈАВЉУЈЕ И НЕСТАЈЕ

Недуго потом збио се први у низу тајанствених догађаја након којих смо се коначно отарасили капетана, али, као што ћете видети, не и његових послова. Зима је била веома хладна с дугим, јаким мразовима и олујним ветровима. Од почетка је било очито да мој сироти отац тешко да ће дочекати пролеће. Копнио је из дана у дан, па смо мајка и ја сами водили гостионицу, имали смо пуне руке посла и нисмо обраћали много пажње на нашег непријатног госта.

Било је то једног студеног јануарског јутра, у рану зору – увала је била сва сива од иња, таласи су запљускивали стење, а сунце се тек промолило изнад планинских врхова и обасјавало пучину. Капетан је устао раније но обично и упутио се ка обали с кратком морнарском сабљом што му се њихала под широким скутима старог плавог капута, с месинганим телескопом под мишком и са забаченим шеширом. Сећам се како се његов дах попут дима вио за њим док је ходао, а последње што сам чуо од њега пре но што је замакао за хридину било је огорчено фрктање као да му се доктор Ливзи још мота по глави.